

RESEPTI.

Kirkon ulkomaanasiain keskuksen teologisten asiain jaoston tiedotuslehti 1/1992
toimitettu yhteistyössä Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan ekumeniikan arkiston kanssa

- KATSAUKSIA KIRKKOJEN VÄLISIIN SUHTEISIIN
- MATKARAPORTEJA
- EKUMENIIKAN ARKISTO TIEDOTTAA
- AJANKOHTAISIA JULKAISUJA JA ESITELMIÄ
- MINNE MENNÄ
- EKUMEENISIA KOULUTUSMAHDOLLISUUKSIA

1. KATSAUKSIA KIRKKOJEN VÄLISIIN SUHTEISIIN

Venäläis-ortodoksisen kirkon ja Suomen ev.lut. kirkon IX dialogi Järvenpäässä: kommunikea	3
Antti Saarelma: Santiago de Compostelan kynnyksellä	8
Vapaakirkon-Helluntaiseurakuntien ja kirkkomme yhteinen neuvottelukokous Vesalassa 5. - 8.10.1992	10
Upsalan kokouksen juhluvuosi	11

2. MATKARAPORTTEJA

Kaisa Hintikka: Bossey/ortodoksinen teologia	12
Matti Poutiainen: Strasbourgin kesäseminaari	14
Tuire Valkeakari: Dublin FaO	16
Pirjo Työrinoja: Protestanttien kirkkojen yleiskokous Budapestissa	17

3. EKUMENIIKAN ARKISTO TIEDOTTAA

Ekumeniikan arkiston esittelyä: aikakauslehdet	20
Ekumenia esillä Helsingin yliopistossa	24

4. AJANKOHTAISIA JULKAISUJA JA ESITELMIÄ

Euroopan muutosta käsitteleviä esitelmiä	27
Tilattavissa olevia LML:n julkaisuja	29

5. MINNE MENNÄ

BEM-seminaari	33
STKS:n symposium	34
Vierailuluennot	35
Avoimien ovien päivä	36

6. EKUMEENISIA KOULUTUSMAHDOLLISUUKSIA -ESITTELYSARJA

Irish School of Ecumenics	37
---------------------------	----

?????????Reseptio + tilauslipuke

RESEPTi / Kirkon ulkomaanasiain keskus, teologisten asiain jaosto
osoite: PL 185, 00161 Helsinki, fax 90-1802 230, p. 90-1802 397
yhteystieto: Helsingin yliopisto/ekumeniikan arkisto
Fabianink. 7, 00130 Helsinki, p. 90-1913 025, fax: 1913 033
toimitus: TK Antti Saarelma, TL Pirjo Työrinoja, taitto: Minna Hatakka
ISSN 1235-8878

Katsauksia kirkkojen välisiin suhteisiin

Tiedonanto

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon yhdeksänestä teologisesta oppikeskustelusta.

Toukokuun 19. - 28. päivinä 1992 pidettiin Kirkon koulutuskeskuksessa Järvenpäässä yhdeksäs jumaluusopillinen neuvottelukokous Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntien kesken.

Ensimmäinen teologinen neuvottelukokous oli v. 1970 Turun Sinapissa, toinen v. 1971 Zagorskissa, kolmas v. 1974 Järvenpäässä, neljäs v. 1977 Kiiovassa, viides v. 1980 Turussa, kuudes v. 1983 Leningradissa, seitsemäs v. 1986 Mikkelissä ja kahdeksas v. 1989 Pyhtäällä Uspenien ortodoksisessa naisluostarissa ja Leningradissa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Turun ja Suomen arkkipiispa, Pietarin hengellisen akatemian kunniajäsen John Vikström (valtuuskunnan johtaja); Mikkelin hiippakunnan piispa Kalevi Toivainen;

Helsingin hiippakunnan piispa Eero Huovinen; Mikkelin tuomiorovasti, dosentti Voitto Huotari; Kirkon ulkomaanasiain keskuksen pääsihteeri, dosentti Risto Cantell; Åbo Akademin professori Jukka Thurén; Helsingin yliopiston professori Eino Murtorinne; Kirkon koulutuskeskuksen johtaja, dosentti Juha Pihkala, Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan assistentti, teologian tohtori Simo Peura ja Kirkon ulkomaanasiain keskuksen teologian apulaissihteeri, teologian lisensiaatti Pirjo Työrinoja.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Moskovan patriarkaatin sisäasiain osaston johtaja, Rostovin ja Novotserkasskin metropoliitta Vladimir (valtuuskunnan johtaja); Pietarin hengellisen akatemian professori, Åbo Akademin kunniatohtori, Vologdan ja Velikij Ustjugin arkkipiispa Mihail; Pietarin hengellisen akatemian ja seminaarin rehtori, professori, rovasti Vladimir Sorokin; Pietarin hengellisen akatemian ja seminaarin dosentti, arkkipiispa Januarij (Ivliev); Pietarin hengellisen akatemian professori, Pieta-

rin Kristuksen kirkastumisen katedraalin kirkkoherra, rovasti Nikolai Gundajev; Pietarin hengellisen akatemian ja seminaarin professori, rovasti Vladimir Mustafin; Moskovan hengellisen akatemian professori A. I. Osipov; Moskovan hengellisen akatemian professori K. E. Skurat sekä Moskovan patriarkaatin ulkomaanosaston jäsen, protestanttisen jaoston päällikkö V. A. Tshukalov.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsumina tarkkailijoina kokoukseen osallistuivat Suomen ekumeenisen neuvoston nimeäminä piispa Paul Verschuren, Katolinen kirkko Suomessa ja teologian kandidaatti Arto Antturi, Vaipaiden kristittyjen neuvosto; Suomen ortodoksisen kirkon edustajana Helsingin metropoliitta Tiioon, Tanskan kirkosta kirkkoherra Bent Christensen, Eestin evankelis-luterilaisen kirkon edustajana kirkkoherra Toomas Paul, Inkerin evankelis-luterilaisen kirkon edustajana pastori Vladimir Kinner, Venäjän saksalaisen evankelis-luterilaisen kirkon edustajana lääninrovasti Frank Lotichius sekä Suomen akatemian tutkija, dosentti Matti Myllykoski Helsingin yliopiston teologisesta tiedekunnasta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskunnan neuvonantajina olivat Kirkon ulkomaanasiain keskuksen teologisten tohtori Lorenz Grönvik, arkkipiispan sihteeri, teologian tohtori Hannu T. Kamppuri ja Haminan rovastikunnan lääninrovasti Kosti Laitinen.

Suomen kirkollisen tiedotuksen edustajana kokoukseen osallistui Kirkon tie-

dotuskeskuksen lehdistöosaston päällikkö, pastori Heikki Jääskeläinen.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sihteeristössä työskentelivät pastorit Matti Kotiranta ja Matti Peiponen ja Kirkon ulkomaanasiain keskuksen kirjeenvaihtaja-sihteeri Minna Väliaho ja toimistos sihteeri Eija Alajarva. Venäjän ortodoksisen kirkon sihteeristössä työskentelivät pastorit Viktor Lytik ja Nikolai Voskoboinikov.

Tulkkeina neuvotteluissa toimivat Helena Pavinskij, Marina Latschinoff ja Anu Rovamo. Pastori Jaakko Kuusela toimi kääntäjänä.

Yhdeksänsien teologisten neuvottelujen avajaiset pidettiin tiistaina 19.5. Kirkon koulutuskeskuksen tiloissa. Mikael Agricola nimetyssä kappelissa pidetyn luterilaisen ehtoollisjumalanpalveluksen jälkeen arkkipiispa John Vikström avasi neuvottelut ja piti puheen, jossa hän sanoi mm. seuraavaa: "Emme enää ole pelkästään naapureita, vaan ystäviä, jotka yhdessä etsivät tietä kohti Kristuksen antamaa päämäärää... Vuosien mittaan molemmista kirkoista on tullut mukaan uusi sukupolvi neuvottelijoita, jotka tulevaisuudessa kantavat vastuun matkan yhteisestä jatkumisesta... Eivät vain osallistujat ole vaihtuneet, vaan myös ne olosuhteet, joissa kirkot elävät, ovat muuttuneet. Suomalainen yhteiskunta on näinä vuosina muuttunut ja on parhaillaan muuttumassa. Suomen valtion viettäessä tänä vuonna itsenäisyytensä 75-vuotisjuhlaa suomalainen yhteiskunta on keskellä

erästä historiansa vakavimpiin kuuluvaa taloudellista ja myös henkistä kriisiä... Entistä useammat ihmiset etsivät elämälleen kestäväää arvopohjaa... Tässä tilanteessa kirkon sanomaa kuunnellaan erityisen tarkasti."

Vastauspuheessaan Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunnan johtaja metropoliitta Vladimir lausui mm. seuraavaa: "Te tietysti tiedätte, että aikoinaan yhtenäisen ja valtavan maamme elämä on jyrkästi muuttumassa. Jos tunnette tämänpäiväisen Venäjän talouden, ymmärrätte, että kommunistisen propagandan painostuksen tunteneet tavalliset ihmiset etsivät tällä hetkellä huolestuneina ei vain jokapäiväistä leipäänsä, kuten voitaisiin odottaa. Vielä voimakkaammin heitä vaivaa hengellinen jano - he pyrkivät löytämään Totuuden valon ja elämän tarkoituksen. Ja tässä kirkkomme edessä avautuu hengellisen työn silmäkantamaton väylä. Venäjän kirkko ei ole milloinkaan, ei edes kaikkein vaikeimpina vainovuosina, lakannut täyttämästä velvollisuuttaan, jonka Herramme Jeesus Kristus on käskennyt tehdä - julistaa Hänen totuuden sanaansa. Ortodoksisuuden tuli ei koskaan sammunut marttyyrien verellä kyllästetyllä maaperällä."

Metropoliitta Vladimir luki Hänen Pyhyytensä Moskovan ja koko Venäjän Patriarkka Aleksij II:n tervehdyksen, jossa viitattiin siihen, että keskustelujen aihe, apostolisen uskon tunnustaminen tänään, on juuri tällä hetkellä erityisen tärkeä. Osanottajille luettiin myös Moskovan Patriarkaatin ulkomaanasiainosaston puheenjohtajan, Smolenskin ja

Kaliningradin metropoliitta Kirillin sähkö.

Neuvottelujen osanottajat lähettivät tervehdyssähkeet Hänen Pyhyydelleen Moskovan ja koko Venäjän Patriarkalle Aleksij II:lle sekä Moskovan Patriarkaatin ulkomaanasiainosaston puheenjohtajalle, Smolenskin ja Kaliningradin metropoliitille Kirillille.

Neuvotteluihin osallistuneet tarkkailijat esittivät kokouksen aikana tervehdyksensä.

Neuvottelujen aikana valtuuskunnat toimittivat vuorotellen aamu- ja iltarukoukset luterilaisen ja ortodoksisen perinteen mukaan. Tiistaina 19.5. piispa Huovinen toimitti Agricolan kappelissa luterilaisen ehtoollisjumalanpalveluksen. Perjantaina 22.5., vanhan ajanlaskun mukaisena pyhäpäivänä Nikolain juhlapäivänä, venäläinen delegaatio toimitti Agricolan kappelissa rukoushetken. Sunnuntaina 24.5. neuvottelujen osanottajat kävivät Haminassa. Piispa Kalevi Toiviainen saarnasi rovasti Kosti Laitisen toimittamassa ehtoollisjumalanpalveluksessa Haminan kirkossa. Haminan Pietarin ja Paavalin ortodoksisessa kirkossa toimitettiin rukoushetki. Keskiviikkona 27.5. valtuuskunnat osallistuivat metropoliitta Vladimirin, metropoliitta Tiioonin ja arkkipiispa Mihailin toimittamaan vigiliaan Uspenskin katedraalissa Helsingissä. Neuvottelujen päättöpäivänä 28.5. arkkipiispa Mihail toimitti liturgian Järvenpään Kasanilaisen Neitsyt Marian ikonin kirkossa.

Järvenpää kaupunki järjesti tiistaina 19.5. vastaanoton valtuuskuntien kunniaksi Järvenpää-talossa. Tilaisuuden isäntinä toimivat kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Aarne Sukander, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Pekka Salmi ja kansliapäällikkö Pentti Ikävalko. Sunnuntaina 24.5. Mikkelin hiippakunnan tuomiokapituli tarjosi vieraiden kunniaksi lounaan Haminan Itäristin seurakuntatalossa. Tilaisuuden isäntänä toimi piispa Kalevi Toiviainen. Samana päivänä valtuuskunnat tutustuivat piispa Erik Vikströmin opastamina Porvoon tuomiokapituliin ja tuomiokirkkoon. Tämän jälkeen opetusministeriö tarjosi valtuuskunnille päivällisen S/S J. L. Runebergilla kansliapäällikkö Jaakko Nummisen, hallintojohtaja Häkan Mattlinin ja nuoremman hallitussihteerin Antti Vuorisen toimesta isäntinä. Keskiviikkona 27.5. neuvottelujen osanottajat vierailivat piispa Eero Huovisen kotona ja osallistuivat Helsingin ortodoksisen seurakunnan järjestämään illanviettoon Uspenskin katedraalin kryptassa. Torstaina 28.5. valtuuskunnat osallistuivat Venäjän federaation suurlähettilään Juri Derjabinin vastaanotolle suurlähetystössä Helsingissä.

Neuvottelukokouksen ohjelmaan sisältyi neljä teemaa: 1) Apostolinen opetus Uudessa testamentissa ja vanhassa kirkossa; 2) Apostolisen uskon tunnustaminen tänään; 3) Apostolisen uskon ilmentyminen kirkon elämässä sekä 4) Apostolisen uskon todistaminen maailmalle.

Ensimmäisestä teemasta pitivät esitelmän arkkipiispa Mihail ja professori Jukka Thurén otsikkonaan "Apostolinen opetus Uudessa testamentissa ja vanhassa kirkossa". Kommenttipuheenvuoron käyttivät piispa Eero Huovinen ja professori, rovasti Vladimir Sorokin. Toisesta teemasta esitelmöivät professori, rovasti Vladimir Mustafin ja dosentti Juha Pihkala otsikkonaan "Apostolisen uskon tunnustaminen nykyajassa". Kommenttipuheenvuoron käyttivät lääninrovasti Kosti Laitinen ja arkkipiispa Januarij. Kolmannesta teemasta esitelmöivät professori K. E. Skurat ja tohtori Simo Peura otsikkonaan "Apostolisen uskon ilmentyminen kirkon elämässä". Kommenttipuheenvuoron käyttivät professori Eino Murtorinne ja professori, rovasti Nikolai Gundjajev. Neljännestä teemasta esitelmöivät professori A. I. Osipov otsikkonaan "Järjen tie totuuden etsinnässä (Todistus apostolisesta uskosta maailmalle)" sekä tuomiorovasti Voitto Huotari otsikkonaan "Kirkon todistus ja palvelu sekulaarissa yhteiskunnassa". Kommenttipuheenvuoron käyttivät piispa Kalevi Toiviainen sekä professori A. I. Osipov.

Esitelmien johdosta käytiin vilkasta keskustelua sekä täysistunnoissa että työryhmissä.

Neuvottelujen tulokset sisältyvät tähän tiedonantoon liitettyyn kahteen tiivistelmään, joissa käsitellään mainittuja aiheita.

Neuvottelujen asiakirjat allekirjoitettiin torstaina 28.5. juhlallisessa allekirjoitustilaisuudessa, jossa arkkipiispa John Vikström ja metropoliitta Vladimir puhuivat.

Osapuolet toteavat, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon yhdeksän teologiset neuvottelut Järvenpäässä käytiin ajankohtana, jolloin Euroopassa tapahtuu suuria muutoksia. Muun muassa opikeskustelujen johdosta hyviksi kehittyneet Suomen evankelis-luterilaisen ja Venäjän ortodoksisen kirkon suhteet merkitsevät suurta voimavaraa maanosamme muutosten kohtaamisessa.

Osapuolet olivat yksimielisiä siitä, että jumaluusopillisia neuvotteluja tulee jatkaa.

Venäjän ortodoksisen kirkon valtuuskunta esitti kiitoksensa Pohjoismaiden kirkkoille humanitaarisesta avusta, jota on lähetetty Venäjän luoteisosiin vuosina 1991 - 1992.

Järvenpään neuvottelujen valtuuskunnat päättivät työnsä täynnä kiitollisuutta Jumalaa kohtaan ja ilmaisivat yhteisesti toivovansa, että Pyhä Henki johtaisi Kristuksen opetuslapset yhä syvempään hänen armonsa tuntemiseen ja keskinäiseen rakkauteen.

Järvenpäässä 28. päivänä toukokuuta 1992

John Vikström
Turun ja Suomen
Arkkipiispa

Vladimir
Rostovin ja Novotserkasskin
Metropoliitta

"Kohti koinoniaa uskossa, elämässä ja todistuksessa"

Viides Faith and Order -maailmankonferenssi, Santiago de Compostela 1993

Antti Saarelma

Kolmenkymmenen vuoden tauon jälkeen järjestetään jälleen Faith and Order -maailmankonferenssi. Faith and Order -liikkeen kirkot kohtaavat ensi vuoden elokuussa Santiago de Compostelassa, ja ekumeenisen historian siivet todella havisivat. Onhan Santiago suoraa jatkoa Lausannen (1927) ja Edinburghin (1937) Faith and Order -liikkeelle, jonka perintö siirtyi 1948 Kirkkojen maailmanneuvoston Faith and Order -komissiolle.

Faith and Order -liike on kirkkojen liike, joka ylittää KMN:n rajat. Esimerkiksi roomalaiskatolinenkin kirkko on Faith and Order -komission täysjäsen. Vaikka siis maailmankonferenssin järjestää KMN kuten Lundissa (1952) ja Montrealissa (1963), ei Faith and Order -komission sääntöjen mukaan kysymyksessä kuitenkaan ole komission tai edes maailmanneuvoston sisäinen tapahtuma. Sen sijaan Faith and Order -maailmankonferenssiin kutsutaan "kaikkialta maailmasta

kirkkoja, jotka tunnustavat Jeesuksen Kristuksen Herraksi ja Vapahtajaksi".

Käytännössä Santiagon konferenssilla on kuitenkin rajoituksensa. Kustannussyistä kokoukseen kutsutaan enintään 350 osallistujaa, mikä on todella pieni määrä verrattuna esimerkiksi KMN:n yleiskokouksiin, San Antonion lähetyskonferenssiin tai Söulin ORLE-konferenssiin. Vertailu on siinäkin mielessä kiinnostava, että maailmankonferenssi piti alunperin järjestää jo 1988, mutta San Antonio ja Söul ohittivat sen maailmanneuvoston työjärjestyksessä. Onkin arvioitu, että lykkäilytyminen olisi heijastellut Faith and Order -työn vähäistä arvostusta KMN:n johdossa, vaikka monet jäsenkirkot tukevatkin Faith and Order -liikettä vahvasti.

Osanottajien pienestä kokonaismäärästä huolimatta meidän kirkkomme on kutsuttu lähettämälleen kaksi edustajaa Santiagoon. Toinen on *ex officio* Juha Pihkala,

kirkkomme edustaja Faith and Order -täyskomissiossa. Tämä on luonnollista siksi, että täyskomissio kokoontuu joka neljäs vuosi pidettävään istuntoonsa maailmankonferenssin yhteydessä.

Santiago on Faith and Order -maailmankonferenssille sopiva paikka: siellä ollaan ikivanhalla kirkollisella maaperällä, kun kokouspaikkana on keskiaikainen Pyhän Jaakobin pyhiinvaelluskaupunki. Kokouspaikan valinta ei ollut itsestään selvä, vaan vasta monien muiden ovien sulkeuduttua Santiago de Santiagon arkkipiispa kutsui maailmankonferenssin Atlantin rannikolle Galician karulle vuoriseudulle. Kokouspaikkaan ollaankin tyytyväisiä. Paitsi että Santiago on esimerkiksi halvempi kuin moni suunniteltu kolmannen maailman kohde, siellä on huikaa katedraali ja suuri pappisseminääri kokouksen käytössä. Santiago sitäpaitsi isännöi viime vuoden lopussa myös Euroopan kirkkojen konferenssin EKK:n ja Euroopan (katolisten) piispainkokousten neuvoston CCEE:n tapaamisen.

Maailmankonferenssissa työskennellään 11 päivän ajan yleisaiheella "Kohti koinoniaa uskossa, elämässä ja todistuksessa". Teeman taustalla on vahvasti 1980-luvun Faith and Order -työ, ilmestyväthän BEM-prosessia analysoiva raporttikirja ja Ykseys ja uudistus -ohjelman asiakirja "Church and World" vuonna 1990, Apostolinen usko -ohjelman asiakirja "Confessing the One Faith" vuonna 1991. Toisaalta maailmankonferenssin valmisteluissa korostetaan toistuvasti, että tarkoituksena ei ole vain "korjata satoa" jo tehdystä työstä, vaan "kylvää" uusien haasteiden edessä.

Faith and Order -työn ja oikeastaan koko ekumeenisen teologian edessä onkin kirkko-opin kiperiä kysymyksiä. Faith and Order -komissio on jo aloittanut uu-

den ekklesiologisen tutkimusohjelman, ja monet kahdenväliset oppikeskustelut ovat tarttuneet samaan aihepiiriin. Ekumeenisen ekklesiologian varassa on myös KMN:n itseymmärrystä määrittelevä työ maailmanneuvoston johdossa.

Ekumeenisessa ekklesiologiassa on viime kädessä kysymys ekumenian tavoitteesta, kirkon ykseyden ymmärtämisestä ja -kirkkojen merkityksestä ekumenian toimijoina. "Kirkkoekumenian" kärkevimmät kriitikot hahmottelevat KMN:stä kirkoista riippumattomien vähemmistöliikkeiden "solidaarisuusverkostoa", jonka ei tarvitsisi nähdä vaivaa "laitoskirkkojen" poliittisen ykseyden rakenteellisten ongelmien takia.

Faith and Order -liike mieltää itsensä kuitenkin ensisijaisesti kirkkojen liikkeeksi, jossa kirkot kirkkoina tavoittelevat näkyvää kirkollista ykseyttä. Tämän ykseyksäisyyden allekirjoitti myös KMN:n yleiskokous Canberrassa, kun se hyväksyi Faith and Order -komission valmisteleman julkilausuman "The Unity of the Church as Koinonia - Gift and Calling". Siitä huolimatta näkyvän ykseyden tavoitetta ei kaikissa KMN:n ohjelmissa oteta kovin vakavasti, ja vaikka sen ensiarvoisuus tunnustettaisiinkin, se ymmärretään monin eri tavoin.

Tässä tiedotteessa seurataan tulevan vuoden aikana valmistautumista Santiagoon paneutumalla mm. kokouksen jaostoaiheisiin ja työskentelyasiakirjaan sekä ensi kevään Pohjoismaiden ja Euroopan tason valmistautumiskokoukseen. Näihin tutustumalla päästään vähitellen sisälle yhteen ekumeenisen historian merkkitahtumista. Kokouksen valmisteluasiakirjaa "Towards Koinonia in Faith, Life and Witness" saa Kirkon ulko- ja maanasiainkeskuksesta.

Suomen luterilaisen kirkon, Vapaakirkon ja Helluntaiherätyksen yhteiset neuvottelut Vesalassa 5. - 8.10.1992

Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Suomen Vapaakirkko ja Suomen helluntaiherätys pitivät 5. - 8.10.1992 lokakuuta Jyväskylän Vesalassa ensimmäisen yhteisen neuvottelukokouksen.

Neuvottelussa käsitellään uskonnollisten yhdyskuntien ja kirkkojen suhteita valtioon ja toisiinsa, karismaattisuuden ja evankelikaalisuuden kehitystä ja niiden yhteyksiä perinnekirkkoihin sekä Euroopan kehityksen haasteita kirkkoille ja kristillisille yhteisöille. Tähän liittyy kunkin tahon laatima erityisselvitys Itä-Eurooppaan tehtävän työn nykytilanteesta sekä selvitys uususkonnollisesta tilanteesta Suomessa.

Valtuuskuntia johtavat piispa Yrjö Saariola (luterilainen kirkko), lähetysjohtaja Jorma Kuusinen (Vapaakirkko) ja toimitusjohtaja Valtter Luoto (Helluntaiherätys).

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on aikaisemmin käynyt oppikeskustelua Vapaakirkon kanssa vuosina 1983 -

84 ja Helluntaiherätyksen kanssa 1987 - 1989.

Keskusteluissa Vapaakirkon kanssa on käsitelty mm. kirkkokäsitystä, kastekysymystä ja kristillistä ihmiskuvaa. Helluntaiherätyksen kanssa esillä ovat olleet mm. kaste, kaksoisjäsenyys, hautaansiunaaminen, avioliittoonviikkiminen, kirkollisverotus ja uskonnonopetus.

Luterilaisen kirkon jäseniä Suomessa on liki 4,4 miljoonaa, Vapaakirkkoon kuuluu noin 13 600 jäsentä ja helluntaiseurakuntiin noin 50 000 jäsentä.

Maamme suurimpien protestanttisten kirkkojen ja yhteisöjen neuvottelujen lähtökohtana pidetään luterilaisen kirkon piispaikokouksen aloitetta vuodelta 1981 pyrkii vahvistamaan yhteyksiä Suomessa toimivien vapaakirkkojen kanssa.

Vuodesta 1989 luterilainen kirkko on käynyt oppikeskustelua myös Suomen ortodoksisen kirkon kanssa.

Upsalan kokouksen juhlavuosi 1993

Vuonna 1993 tulee kuluneeksi 400 vuotta Upsalan kokouksesta, jossa hyväksyttiin luterilaiset tunnustuskirjat kirkkomme tunnustuskirjoiksi. Ruotsin kirkko viettää Upsalan kokouksen 400-vuotisjuhlia 21. - 22.8.1993.

Upsalan kokouksen 400-vuotisjuhljen viettoa Suomessa valmistelee Kirkon ulkomaanasian neuvoston asettama työryhmä, johon kuuluvat piispa Eero Huovinen sekä pääsihteeri Risto Cantell, professori Simo Heininen ja teologian apulaissihteeri Pirjo Työrinoja.

Bossey'n seminaari ortodoksisesta teologiasta ja spiritualiteetista Iasissa, Romaniassa 21.4. - 1.5.1992

Kaisamari Hintikka

Seminaari oli tarkoitettu ortodoksisesta kirkosta ja sen opetuksesta kiinnostuneille ei-ortodoksille. Seminaarin 44 osallistujaa olivat neljästätoista eri maasta, pääosin Euroopasta. Joukko koostui opiskelijoista, papeista ja tutkijoista.

Aikaisemmin Bosseyssä vuosittain pidetty seminaari järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa maassa, jossa ortodoksinen kirkko on enemmistökirkkona. Tämä seikka antoi seminaarin ohjelmalle ja esitelmille selvän romanialaisen paikallissävyn.

Pääsiäisviikon ympärille rakennettu seminaarin ohjelma koostui kahdestatoista esitelmästä, vierailuista Moldovan alueen kirkkoihin ja luostareihin sekä

osallistumisesta paikallisseurakuntien kanssa pääsiäisviikon palveluksiin. Maantieteellisestä sijainnista johtuen esitelmöitsijöiden joukko oli pieni ja yhtä poikkeusta lukuunottamatta romanialainen. Esitelmät käsittelivät seuraavia aiheita: isä Ion Bria (Romania/KMN); (1) Romanian tilanteen esittelyä, (2) Ortodoksinen identiteetti ja dialogi läntisen tradition kanssa, isä George Kondothen (Intia/Bossey) (3) Ortodoksiset kirkot, (4) Ortodoksiset kirkot ekumeenisessa liikkeessä, (5) Luomisen teologiasta ja ekologisesta kriisistä, isä Ion Sauca (Romania); (6) Liturginen symbolismi, (7) Pääsiäisviikon esittelyä, isä Ananias (Romania); (8) Pitkäperjantain teologiasta, metropoliitta Daniel (Romania), (9) Ylösnousemuksen teologiasta ja spiritualiteetista, isä

Cyrille Argenti (Ranska); (10) Sakramentit, (11) Ikonografia, piispa Cassian (Romania); (12) Hengellinen uudistus ja yhteiskunnallinen todistus liittyen erityisesti Romanian tilanteeseen.

Seminaarin esittelevä luonne ei antanut mahdollisuutta pitkiin teologisiin keskusteluihin. Informatiivinen puoli jäi etenkin ortodoksisesta kirkosta jo jotain tietäville varsin ohueksi. Toisaalta Romanian oma kirkollinen ja valtiollinen tilanne herättivät seminaarin aikana runsaasti keskustelua. Maan ortodoksisen kirkon valta-asema kommunistihallinnon aikana sekä vähemmistökansallisuuksien ongelmat olivat keskeisiä kysymyksiä, joista pidettiin ymmärrettävästi varsin kriittisiäkin puheenvuoroja. Seminaarin mielenkiintoisinta antia olivat myös isä George Kondothen esitelmät, joissa hän selkeästi toi esiin lännessä varsin tuntematonta orientaalistien

kirkkojen näkökulmaa. Vilkkainta keskustelua aiheuttivat odotetusti ehtoollisyhteyden puuttuminen sekä naisen asema ortodoksisessa kirkossa. Jälkimmäisen aiheen pintapuolinen sivuaminen oli monille osanottajille suuri pettymys.

Koko seminaarin punaisena lankana kulki hiljaisen viikon aikana pääsiäiseen valmistautuminen ja vihdoin osallistuminen pääsiäisyön liturgiaan. Tämä tarjosi erinomaisen tien ortodoksisen elämän kokonaisvaltaisempaan lähestymiseen. Seminaarin kahden viimeisen päivän aikana vierailtiin monissa Moldovan alueen luostareissa. Tänä aikana sai paremman kosketuksen niin alueen kulttuuriin kuin ihmisten uskomattomaan vieraanvaraisuuteen. Osa kiitos tästä kuuluu myös lähes koko seminaarin ajan mukana olleelle metropoliitta Danielille.

Ekumenian jääkauden sulattelua

Matti Poutiainen

Vuosittainen Strasbourgin ekumeenisen tutkimusinstituutin kesäseminaari tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden tutustua ekumeenisen liikkeen uusimpiin virtauksiin. Tämä Luterilaisen maailmanliiton ylläpitämän instituutin seminaari järjestettiin tänä kesänä jo 26. kerran. Tällä kertaa aihe oli aivan erityisen sopiva ekumenian kenttään tutustuvalle: "Ekumeeninen tilanne: Uusia mahdollisuuksia. Uusia ongelmia." Kymmenpäiväinen seminaari alkoi LML:n 45. vuosittaisen syntymäpäivänä 1.7.92 Strasbourgissa, uskonpuhdistaja Martin Bucerin kaupungissa.

Seminaarin aihe viittaa jo epävarmuuteen, jota ekumeniaa kohtaan yleisesti tällä hetkellä tunnetaan. Alkuajan innostus alkaa olla jo takanapäin, teologi-

set ja kirkkopoliittiset realiteetit pakottavat liikkeen vakavien haasteiden eteen. On puhuttu "ekumenian jääkaudesta". Suomalaiselle lähinnä paikallisseurakunnan maastosta käsin orientoituvalla teologille nopeat läpimurrot ekumeniassa tuntuvat jokseenkin kaukaiselta ajatukselta. Ekumenia on kuitenkin seurakunnan jokapäiväisessä todellisuudessa marginaali-ilmiö, johon voi tutustua lähinnä kirjallisuuden ja silloin tällöin tiedotusvälineiden avulla. "Maailman luterilaisimmassa maassa" ei ole erityistä tarvetta ottaa muiden kirkkokuntien oppeja ja elämää kovin vakavasti. Kuilu erilaisten "neuvottelujen" ja paikallistason välillä on niin suuri, että koko ekumenia tahtoo sittenkin jäädä harvojen harrastukseksi. On kuitenkin kiintoisaa nähdä, miten

lisääntyvä kansainvälisyys EY:n ja pakolaisten myötä lisää ekumeenista painetta myös ruohonjuuritasolla.

Nämä skeptiset mietteet mielessä oli kiintoisaa kuulla läheltä eri paikoissa ja traditioissa elävien kristittyjen näkemyksiä samoista kysymyksistä. Seminaarilaisia oli saapunut 90 henkeä eri puolilta maailmaa, mm. Saksasta, USA:sta, Ruotsista, Norjasta, Islannista, Venäjältä, Itä-Euroopasta, Indonesiasta, Intiasta, Koreasta ja Etiopiasta. Pääosa oli luterilaisia pappeja, joukossa kuitenkin myös ortodokseja, katolilaisia, anglikaaneja, metodisteja, baptisteja, jne. Tämä joukon laaja kirjo takasi mahdollisuuden saada kokonaiskuvan tunnelmista paikallistasolla eri puolilla maailmaa. Yllättävää kyllä ongelmat olivat varsin samansuuntaiset niissäkin maissa, joissa toisiin kirkkokuntiin kuuluvia joudutaan kohtaamaan päivittäin.

Korostuneimmin seminaarissa tuli esiin mielestäni kolmannen maailman esiinmarssi. Instituutin etiopialainen tutkija-professori Yacob Tesfai oli paljon esillä, ja vaikka kolmannen maailman edustajia oli seminaarilaisten joukossa suhteellisen vähän, heitä kuunneltiin ja

heille annettiin runsaasti aikaa. Tämä on tietysti ymmärrettävää, onhan kristikunnan uuden enemmistön panos ollut liikkeessä jatkuvasti kasvavaa. Olisi kuitenkin kiinnitettävä kasvavaa huomiota myös kehitysmaiden kontekstista nousevien sosiaalieettisten ohjelmien teologiseen sisältöön, muuten itse ekumeenisen liikkeen keskuksessa kasvava hajaannuksen siemen. Vaikka kolmannen maailman kristittyjen ei tarvitsekaan hyväksyä länsimaista kulttuuria oman kulttuurinsa sijaan, kristillisellä kirkolla on kuitenkin väistämättä pääosin länsimainen historia. Koska tätä vuosituhantista perinnettä ei voi niin vain sivuuttaa, kolmannen maailman kontekstuaalisen teologian ja länsimaisen klassisen kristinuskontulkinnan suhde on yhä polttavampi ekumeenisen teologian tutkimuskohde.

Vain jatkuva toisten traditioiden edustajien kohtaaminen, keskustelu ja vakava tutkimus voi olla pitkällä tähtäimellä johtamassa ekumeenista liikettä jääkauden jälkeiseen kukoistukseen. Tämän kohtaamisen ja keskustelun saaminen paikalliselle tasolle on jatkuva ponnistelu vaativa haaste.

Päämääränä yhä kirkon näkyvä ykseys

Tuire Valkeakari

Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) perustehtävä on kutsua kirkkoja kohti näkyvää ykseyttä; tätä tavoitetta on pidettävä voimakkaasti esillä tänä "ekumenian takatalveksi" kutsuttuna aikana, todettiin 3. - 10.4. 1992 Dublinissa pidetyssä Faith and Orderin pysyväiskomission kokouksessa.

Pysyväiskomission puheenjohtaja, englantilainen anglikaani Mary Tanner, totesi ekumeenisen liikkeen olevan tällä hetkellä suurten haasteiden edessä paitsi kuohuvan maailmantilanteen myös ekumeenisen liikkeen sisäisen käymistilan vuoksi. "Monille jopa KMN:ssä näyttää riittävän kirkkojen pelkkä rinnakkaineläminen ilman sitoutumista kirkolliseen ykseyteen", kritisoi Tanner.

Faith and Order, opillisia kysymyksiä käsittelevä KMN:n alajaosto, pohtii yhteyden ja ykseyden teemaa ensi vuonna viidennessä maailmankonferenssissaan Espanjan Santiago de Compostellassa 3. - 14.8.1993. Konferenssin aiheeksi on valittu "Kohti koinoniaa uskossa, elämässä ja todistuksessa". Koinonia on kreikan-kielinen sana, joka merkitsee yhteyttä.

Maailmankonferenssin toivotaan omalta osaltaan rohkaisevan kirkkoja sitoutumaan selkeämmin näkyvän ykseyden

päämäärään. "Konferenssin tarkoituksena on selvittää, missä vaiheessa ekumeeninen liike on tällä hetkellä ja minne olemme menossa", tiivistä Dublinissa katolinen dominikaani-isä Jean Tillard, yksi pysyväiskomission neljästä varapuheenjohtajasta.

Santiago de Compostelan kokouksen perustana on se työ, jota Faith and Order -komissiossa on tehty edellisen Montrealissa 1963 pidetyn maailmankonferenssin jälkeen. Tunnetuin tämän työskentelyn tulos on "Kaste, ehtoollinen ja virka" -asiakirja, ns. BEM-dokumentti. "Toivomme, että BEMin aloittama prosessi jatkuu kirkkoissa, vaikka intensiivisin BEM-työvaihe Genevessä onkin ainakin tällä hetkellä ohi", Faith and Order -sihteeristön johtaja Günther Gassmann painotti Dublinissa.

Myös kahden viime vuoden aikana julkaistut tunnetut ekumeeniset asiakirjat "Yhtä uskoa tunnustamassa" sekä "Kirkko ja maailma" ovat Faith and Orderin laatimia, samoin KMN:n viimevuotisen yleiskokouksessa hyväksytty ns. Canneran ykseyslausuma. Jälkimmäinen perustuu samaan koinonia-käsitteeseen, jonka avulla kirkon näkyvän ykseyden luonnetta selvitetään elokuussa 1993 Santiago de Compostellassa.

Vähemmistökirkot etsivät tukea - Euroopan protestanttiset kirkot kokoontuivat Budapestissa

Pirjo Työrinoja

Vajaan viikon ajan lähes kaksisataa Euroopan protestanttisten kirkkojen edustajaa kokoontui 24. - 30.3.1992 Budapestissa. Kokouksen tunnus oli "Hyväksykää siis toinen toisenne, niin kuin Kristuskin on hyväksynyt omikseen teidät, Jumalan kunniaksi." (Rm 15:7).

Kokous oli kutsuttu koolle Euroopan muuttuneen tilanteen keskelle. Kokous oli ensimmäinen foorumi monille kirkkoille, jotka ovat eläneet vähemmistöasemassa tai monia vaikeuksia kohdanneen entisissä kommunistisissa maissa. Tämä oli monille myös ensimmäinen mahdollisuus puhua yhteisestä mennei-

syydestä, marttyyreistä ja syyllisyydestä. Kokouksen taustalla vaikuttavina tekijöinä voidaan selvästi mainita koko Euroopassa meneillään olevan muutosprosessin, materialistisen komentoyhteiskunnan romahtamisen Itä-Euroopassa, arvopohjan etsimisen sekä ekumeenisen ilmapiirin kylmenemisen, mikä tulee konkreettisesti näkyviin kysymyksissä vähemmistökirkkojen asemasta sekä ns. uniaattikysymyksessä. Myös keskustelu proselytismin ja Euroopan evankelioimisesta ovat vaikuttamassa kysymyksen asetteluihin (mm. Katolinen piispainsynodin Eurooppaerityisistunto 1991).

Kristillinen vastuu

Jo ennen kokousta valmistettu kristillistä vastuuta käsitellyt valmisteluasiakirja toi piirteitä esiin, joita kokouksessa myös voimakkaasti korostettiin. Tällaisina voi mainita vanhurskauttamisen sanoman esiintuominen eräänlaisena johdtoprinsippinä kirkon ja seurakuntien kaikelle toiminnalle, sekä julistukselle että yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Tähän tehtävään kutsutaan kaikkia yleisen pappeuden perusteella (äärimmäisessä korostuksessaan tämä piirre sai yhden esitelmöitsijöistä kutsumaan koolla olevaa yleiskokousta synodiksi). Kokouksessa korostettiin lisäksi reformaation ja valistuksen yhteistä perintöä. Luomisenteologia ja triniteettikorostukset olivat syrjässä. Kokouksessa toisteltiin uudelleen "Yksin usko, yksin Kristus, yksin Raamattu" -tunnuslauseita. Viran merkitys, samoin piispuus ja apostolisuus olivat piirteitä, jotka harvemmin tulivat esiin. Puhuttiin myös protestanttisesta identiteetistä, jonka nähtiin paljolti rakentuvan nimenomaan reformaation syntytilanteen korostusten mukaisesti. Se painotus, joka liittyy esim. luterilaisuuden alkukirkollisiin ja ekumeenisin juuriinsa jäi vähemmälle. Protestanttinen identiteetti haluttiin nähdä pitkälti erillisenä suurena, ei niinkään ekumeenisesti rakentavana. Ekumeenisuus kyllä mainittiin, mutta enemmän ulkopuolisena kuin olemuksellisenä tekijänä. Sitä, mikä varsinaisesti rakentaa protestanttisen identiteetin, ei pyritty määrittelemään.

Protestanttisen vastuun etsinnässä on paljolti kysymys myös eettisten ohjeiden ja normien etsinnästä. Ykseys, palvelu ja todistus ovat keskeisiä teemoja.

Usko on yhteinen asia

Kokouksessa korostettiin, että niin kristityillä kuin kirkkoillakin on vastuu uudessa ja koko ajan muuttuvassa maailmantilanteessa. Usko ei saa jäädä yksityisasiaksi, vaan kristityillä on yhteinen vastuu ja velvollisuus tuoda oma osuutensa esiin Euroopan yhdistymisprosessissa. Yhteistä vastuuta ja velvollisuutta kristittyjen on toteutettava yhteisen pappeuden perusteella, joka meillä kaikilla on kasteessa saatuna lahjana. Myöskään kirkot ja seurakunnat eivät voi jäädä ulkopuolelle silloin kun käsitellään yhteiskunnallisia kysymyksiä. Juuri tänään odotetaan myös kirkkojen yhteistä ääntä. Tämä ääni on tuotava myös niiden kuuluviin, jotka eivät kuulu kirkkoihin. Ateistinen perintö vaikuttaa monin paikoin. Kirkkoilla on samalla ennennäkemättömän laajat haasteet toimintansa kehittämisessä.

Yhteistä ääntä odotetaan niihin polttaviin ongelmiin, jotka kohtaavat meitä tänään joka puolella Eurooppaa. Tällaisina lueteltiin mm. maallistuminen, totalitarismin murentumisen aiheuttama tyhjiö, arvopohjan etsintä, sosiaalinen vastuu, vähemmistöjen asema, demokratisoituspyrkimys ja ihmisoikeuskysymykset.

Kirkkojen muuttunut tilanne

Euroopan muutoksessa myös kirkot elivät murroksessa. Leuenbergin konkordian allekirjoittaneet kirkot etsivät voimakkaasti tämän yhteyden laajentamista ja syventämistä. Tämän lisäksi niin suhdetta katolisiin kuin ortodoksisinkin kirkkoihin ovat monilla alueilla varjostaneet ekumeenisen ilmapiirin kylmettymiseen vaikuttaneet tekijät. On puhuttu Euroopan uudelleen evankelioimisesta ja toisten käännähtämisestä (proselytismistä). Myös erityisesti uni-aattikirkkojen tilanne ja kirkkorakennusten luovuttamisista käydyt keskustelut ovat olleet vaikeita. On ajoittain puhuttu jopa ekumeenisesta takatalvesta.

Ei uutta organisaatiota

Kokousta aikaisemmin valmisteltaessa esillä oli ääniä, että vanhurskauttamisen vapauttavan sanoman kannustamina protestanttisten kirkkojen tulisi perustaa itselleen Euroopassa oma organisaatio. Näin ei Budapestissa käynyt. Kokouksen kirkkoille ja kristityille ja kolmanneksi kirkkoon kuulumattomille osoitettu sanoma lähetetään kuitenkin vetoimuksineen Euroopan kirkkoille ja niiden jäsenille. Myös kokouksen valmisteluryhmälle myönnettiin vuoden lisämääräaika, jonka puitteissa Budapestin sanomaa ja työryhmien suosituksia pidetään esillä. Myös syyskuun alussa koontuva Euroopan kirkkojen konfe-

renssin (EKK) kymmenes yleiskokous tulee omalla tavallaan ottamaan Budapestin kysymyksiin kantaa.

Suomen ev.lut. kirkko korosti Budapestin kokoukseen valmistautuessaan jo olemassa olevien organisaatioiden merkitystä, kuten EKK, Luterilainen maailmanliitto ja Kirkkojen maailmanneuvosto. Tätä perusteltiin sekä teologisesti että taloudellisesti. Kirkkomme kannanotoissaan korosti yhteistä kristittyjen vastuuta, mutta myös vastuun ekumeenisen etsimisen merkitystä. Ei nähty nykyhetkessä taloudellisessa tilanteessa minkään uuden organisaation perustamisen olevan mahdollista. Nähtiin, että protestanttisten kirkkojen kohtaaminen olisi mahdollista toteuttaa Euroopan tasolla esimerkiksi EKK yleiskokouksen puitteissa. Suomen asenne oli sama kuin muillakin Pohjoismailla. Suomen ev.lut. kirkon tarkkailijana kokouksessa oli teologian apulaissihteeri Pirjo Työrinoja Kirkon ulkomaanasian keskuksesta.

Ekumeniikan arkiston kokoelmia: aikakauslehdet

Antti Saarelma

Ekumeniikan arkisto Helsingin yliopiston systemaattisen teologian laitoksella on yllättävän hyvä tietolähde ekumenian harrastajille. Se ei ole pelkkä ekumeenisten asiakirjojen arkisto, vaan pieni kirjasto, josta löytyy kiinnostavaa kirjallisuutta ja hyödyllisiä aikakauslehtiä. Tällä palstalla esitellään arkiston kokoelmia eri näkökulmista. Ensiksi tutustutaan ekumeenisiin aikakauslehtiin, myöhemmin mm. ekumeniikan hakuteoksiin, oppi- ja tutkimuskirjallisuuteen, tunnustuksellisten maailmajärjestöjen lehtiin ja Kirkkojen maailmanneuvoston julkaisuihin.

Ekumeenisen liikkeen piirissä ja ekumeenisen teologian alalla ilmestyy lukematon määrä erityyppisiä kausijulkaisuja. Monet niistä ovat kirkkojen, kirkkoliittojen ja järjestöjen ajankohtatiedotteita, joiden pikkujutuilla on harvoin pysyvää tutkimuksellista arvoa, vaikka ne sisältävätkin usein tärkeitä uutisia. Sen sijaan varsinaiset aikakauslehdet julkaisevat tutkimuksellisia artikkeleita,

kommentoituja uutiskatsauksia ja kriittisiä kirjallisuusesittelyjä. Siksi niitä seuraamalla sekä pysyy ekumeenisen kehityksen mukana että pääsee yksittäisten uutisaiheiden taakse ekumeenisen teologian peruskysymyksiin.

Tässä katsauksessa esitellään viitisentoista tärkeää ekumeenista aikakauslehteä, jotka ovat kaikki saatavissa ekumeniikan arkistossa. Ne ovat kuitenkin vain pieni osa arkiston kausijulkaisukannasta: nimikkeitä on yhteensä yli 230, joista osa tosin on lakannut tulemasta.

The Ecumenical Review

Ekumeenisista aikakauslehdistä luetuimpia ovat ehkä Kirkkojen maailmanneuvoston julkaisut. Ne ovatkin kiinnostavia juuri siksi, että ne heijastelevat suurimman ja laajapohjaisimman kirkkojen välisen järjestön toimintaa. Neljästi vuodessa

ilmestyvä The Ecumenical Review (ER) on KMN:n ohjelmallisen keskustelun pääforum. Siinä käsitellään neuvoston ajankohtaisia teemoja, ja kirjoittajat ovat yleensä joko KMN:n sihteeristön työntekijöitä tai hallintoelinten luottamusjäseniä. Siksi ER:ssä on "virallisen pää-äänenkannattajan" rasitetta: näkökulmat rajoittuvat KMN:n sisälle, eikä varsin yhdensuuntaisten näkemysten välille synny yhteenottoja. ER:ä lukiessa onkin hyvä muistaa, että Kirkkojen maailmanneuvoston viralliset kannanotot julkaistaan yleiskokousten ja keskuskomitean asiakirjoissa, ER:n artikkeleilla ei ole samaa arvovaltaa. Toisaalta lehdessä on hyödyllisiä kirjallisuusarvioita, kirja-uutisuusluettelo ja katsaus muiden ekumeenisten aikakauslehtien sisältöön.

International Review of Mission

Toinen KMN:n neljännesvuosittain julkaisema aikakauslehti "International Review of Mission" (IRM) on oikeastaan neuvoston lähetystyön ja evankelioimisen komission CWME:n lehti, joka nimensä mukaan keskittyy lähetystyön ja evankelioimisen teologian kysymyksiin. Lehti ei ER:n tavoin ole niinkään tutkimuksellinen, mutta kuitenkin kirjoittajakunnaltaan ja teemoiltaan avoimempi kuin ER. Siinä myös julkaistaan missiologian bibliografiaa, joka laajentaa lehden näkökulmaa huomattavasti.

One World, Echoes

KMN julkaisee myös monia useammin ilmestyviä, pienempiä tiedotuslehtiä. Niistä tärkein on neuvoston kuukausilehti "One World", joka sisältää 2-4 sivun

yleistajuisia juttuja ja pikku-uutisia kirkkojen ja ekumeenisen liikkeen piiristä. Aihevalinnoissa painottuvat usein yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, kansainvälisten suhteiden ja ekologian kysymykset. Toinen tärkeä tiedotuslehti on "Echoes", uuden ohjelmayksikkö III:n "Justice, Peace and Creation" julkaisu. Se korvaa mm. nuoriso-osaston oman "Youth"-lehden, joten siinä on odotettavissa tärkeää tietoa nuorten ekumeenisista osallistumismahdollisuuksista.

Vaikka KMN:n aikakauslehdet (nimenomaan ER ja IMR) ovatkin KMN:n toimintalinjojen kannalta kiinnostavia, ne jäävät omassa rajoittuneisuudessaan selvästi viiden tärkeän ekumeniikan ammattilehden jälkeen. "Ökumenische Rundschau" (ÖR), "Mid-Stream" (MS), "Journal of Ecumenical Studies" (JES), "One in Christ" (OIC) ja "Una Sancta" (US) ovat selvästi tutkimuksellisia julkaisuja, jotka tarkastelevat ekumeenista liikettä ja ekumeniikkaa laajasti, rakentavasti ja kriittisesti. Kaikki julkaisevat neljännesvuosittain varsin ekumeenisen kirjoittajajoukon kirjoituksia. Kirja-arvostelujen ja lehtikatsausten lisäksi jokainen näistä lehdistä sisältää myös kommentoidun uutispalstan, joka pitää lukijan hyvin ajan tasalla sekä ekumeenisen liikkeen (ei siis vain KMN:n) tapahtumissa että ekumeniikan tutkimuksessa.

Ökumenische Rundschau

Ökumenische Rundschau takana on vahva ryhmä saksalaisen kielialueen ekumeniikkoja. Lehden näkökulma onkin varsin keskieurooppalainen, mutta siksi se seuraakin varsin hyvin Genevessä toimivien ekumeenisten kirkkoliittojen (KMN, KEK) toimintaa. Kun sekä toimittajien että kirjoittajien joukossa on

KMN:n ydinjohtoa, ÖR tuntuu joskus KMN:n saksankieliseltä äänenkannattajalta. Pikkupalstojen puolella ÖR:n erikoisuus ovat henkilöutiset.

Mid-Stream

Mid-Stream on merkillinen lehti sikäli, että sitä julkaisee Yhdysvaltain keskilännessä (nimittäin Indianapolississa) pienen Disciples of Christ -kirkon ykseysneuvosto. Disciples of Christ on pienuudesta huolimatta ekumeenisesti erittäin aktiivinen ja vaikutusvaltainen kirkko, joka satsaa kansainväliseen ekumeniaan huimat voimavarat. MS:kin on korkeatasoinen julkaisu, jota tekemään on saatu laaja joukko (lähinnä) yhdysvaltalaisia ekumeenikkoja eri kirkkokunnista. MS yhdistääkin mielenkiintoisesti korkean akateemisen standardin ja avoimesti kirkolliset näkökulmat.

Journal of Ecumenical Studies

Jos siis MS on kirkollisten aktiiviekumeenikkojen lehti, niin toinen yhdysvaltalainen lehti Journal of Ecumenical Studies on enemmän ekumeniikkaa tutkivan yliopistoväen julkaisu. Se ei olekaan MS:n tavoin kiinni kirkkojen välisen suhteiden viimeisimmässä kehityksessä, vaan elää vähän omaa elämäänsä: tänä kesänä ilmestyi talven 1991 numero, jossa raportottiin vuoden 1990 tutkijatapaamisista. Tämä ei kuitenkaan vähennä JES:n arvoa ikkunana Pohjois-Amerikan yliopistoeckumeniikkaan, raportoihan mm. NAAE:n (North American Academy of Ecumenists) toiminnasta. JES sisältää sitäpaitsi poikkeuksellisen laajan kirjallisuussosaston ja julkaisee muiden aika-

kauslehtien artikkeleista abstrakteja. Näkökulmiltankin JES on tavallista laajempi, sillä se pitää paljon esillä kristittyjen ja juutalaisten dialogia ja muitakin uskontodialogeja.

Una Sancta

Ekumeniikan lehtien raskaassa sarjassa painivat myös One in Christ ja Una Sancta, vaikka ne ovatkin ulkoisesti ER:ta ja ÖR:ta suppeampia. US:n takana on kaksi katolista instituuttia Saksassa, mutta toimituskuunta on koottu eri kirkkokuntien ekumeenikoista. Kirjoittajat ovat pääasiassa evankelisia ja katolisia yliopistoeckumeenikkoja Saksasta. Lehti seuraa varsin tarkkaan KMN:n teemoja, mutta monessa numerossa on oma, ekumeenisesti muuten vain keskeinen yleisaihe.

One in Christ

Englantilainen OIC:kin on katolinen julkaisu, mutta korkeatasoinen kirjoittajakunta ja aihepiiri ovat hyvin ekumeenisia. OIC keskittyy klassiseen Faith and Order -ekumeniikkaan ja kahdenvälisiin oppi-keskusteluihin, joita se käsittelee hyvin edistyskäsittelyllä ja rakentavasti. Lehti julkaisee laajasti esim. oppi-keskusteludokumentteja, mutta kirja-arvosteluja on vain satunnaisesti.

Irénikon

Artikkelitoimituksen puolella OIC tekee lukijaystävällistä yhteistyötä belgialaisen Irénikonin kanssa julkaisemalla käännöksiä "Irénikonin" tärkeimmistä artikkeleista. Nämä käännökset eivät kuitenkaan mitenkään korvaa tärkeää "Iréniko-

nia", varsinkaan sen ylittämättömiä uutis-palstoja "Relations entre les Communions" ja "Chronique des Églises". Onneksi "Irénikon" on saatavissa Helsingin yliopiston Ortodoksian ja Itä-Euroopan kirkkojen tutkimuksen laitoksella.

Istina

Romaanisen kielialueen lehtiä luetaan meillä Suomessa vähemmän, mutta niissäkin on arvokkaita tietolähteitä. Pariisissa ilmestynyt "Istina" seuraa ekumeenisista liikettä, erityisesti Faith and Order -teologiaa, mutta keskittyy pääasiassa katolilais-ortodoksisiin suhteisiin, ortodoksisen teologiaan ja Itä-Euroopan kirkkoihin.

Dialogo Ecumenico

Salamanan "Juan XXIII" -instituutin "Dialogo Ecumenico" on hyvin monipuolinen ja kattava ekumeniikan yleisaihe-kauslehti, joka julkaisee espanjalaista tutkimusta ja espanjankielisiä käännöksiä ja raportteja kahdenvälisistä oppi-keskusteluista ja KMN:n toiminnasta.

Nicolaus

Italiassa ilmestynyt Barin dominikaanien "Nicolaus" on kiinnostava poikkeus ekumeniikan lehtien joukossa: se on "ekumeenis-patristisen teologian aikakauslehti", joka, niinkuin barilaiselle lehdelle sopiikin, keskittyy katolilais-ortodoksiin suhteisiin. "Dialogo Ecumenico" poiketen "Nicolaus" julkaisee useilla kielillä.

Ecumenism, Unité des chrétiens

Näiden varsinaisten tutkimuksellisten ammattilehtien lisäksi on mainittava kolme hyödyllistä uutislehteä, jotka keskittyvät ekumeenisien liikkeiden teologisiin kysymyksiin. Kanadalainen "Ecumenism" ilmestyy kuudesti vuodessa julkaisten pieniä teologisia tutkielmia ja ajantasaista (vrt. JES) tietoa Pohjois-Amerikan ekumeniikasta ja kirkkoista. Pariisilainen "Unité des chrétiens" seuraa neljästi vuodessa esim. KMN:n toimintaa, mutta erityisen tarkkaan se raportoi Vatikaanin ekumeenisia edesottamuksia ja täydentää ratkaisevasti ykseysneuvoston "Information Serviceä". New Yorkissa kuukausittain ilmestynyt "Ecumenical Trends" on suppea julkaisu, mutta siinä on mukana Yhdysvaltain kirkkojen neuvoston Faith and Order -komissio. Niinpä pienessä lehdessä on usein painavia puheenvuoroja.

Ekumenian aikakauslehdillä on usein jokin kirkollinen rahoittaja tukenaan. Siksi lehtien tilausmaksut ovat hyvin kohtuullisia, 100-200 markkaa vuosikerralta. Kun vielä kiinnostavan ekumeenisien teologian lisäksi saa kaupan päälle ilmaista kielitaitoharjoitusta, voi vain suositella muutaman hyvän lehden säännöllistä seuraamista. Ammattikirjallisuuden verovähennysoikeutta ei ole vielä poistettu! Tarkempia tilaustietoja saa ekumeniikan arkistosta, jossa lehdet ovat luettavissa ja lainattavissa.

Ekumenia esillä Helsingin tiedekunnassa

Antti Saarelma

Kirkkojen välisiä suhteita ja ekumeenisen teologian kysymyksiä on käsitelty Helsingin teologisessa tiedekunnassa viime vuosina monessa yhteydessä ja sama linja jatkuu tänäkin lukuvuonna. Viisi parin viime vuoden aikana ilmestynyttä väitöskirjaa kertovat tilanteesta: ekumenian kysymykset ovat esillä sekä kirkkohistorian että systemaattisen teologian tutkimuksessa ja opetuksessa.

Aila Lauhan ja Jaakko Ripatin kirkkohistorialliset väitöskirjat selvittelivät kirkkomme ulkomaansuhteita tämmöisissä vuosien alkupuolella. Lauhan "Suomen kirkon ulkomaansuhteet ja ekumeeninen osallistuminen 1917 - 1922" (SKHS 150, 1990) ja Ripatin "Suomen kirkon ulkomaansuhteet ja kansainvälinen politiikka 1944 - 1946" (SKHS 149, 1990) käsittelevät kumpikin ratkaisevia jaksoja suomalaisen ekumenian historiassa ja toivat

esille mielenkiintoisia pioneirihahmoja sekä suomalaisen että kansainvälisen ekumeenisen liikkeen historiaa.

Systemaattisen teologian puolella ilmensi kolme tutkimusta ekumeenisen liikkeen teologiasta. Juhani Lidgrenin "Unity in Mission" (AASF) analysoi amerikkalaisen lähetysväikkeen käsityksiä lähetyksen ja kirkon yhteyden suhteesta. Samuel Salmi "Yksi Herra, yksi usko, yksi kaste" (STKS 170, 1990) tutki partisaatioajatuksen tulkintoja Faith and Order -liikkeen katedraaleissa. Tapani Nuutisen "Apostolinen evankeliumi" (STKS 173, 1990) analysoi Peter Brunnerin ekumeenista metodia. Kirjoja on vielä saatavissa Tiedekirjasta (Lidgren) tai STKS:sta (Salmi, Nuutinen), ja niitä voikin suositella jokaiselle ekumeniikan harrastajalle.

Nämä tuoreet väitöskirjat saanevat tulevina vuosina myös jatkoa. Ekumeniikan alalla hyväksyttiin nimittäin viime lukuvuonna Pirjo Työrinon lisensiaattityö, joka käsittelee luterilaista identiteettiä kansainvälisissä luterilais-katolilaisissa oppikeskusteluissa. Ekumeenisten oppikeskustelujen kannalta myös Matti Kotirannan lisensiaattitutkimus ortodoksoteologi Vladimir Losskyn neopalamismista oli tärkeä työ. Jukka Keskitalon pian tarkastettavan missiologisen lisensiaattitutkimuksen kohteena on Leslie Newbiginin, ekumeenisen lähetyksellisen pioneerin. Toinen tärkeä missiologinen teema, LML:n lähetysteologia, on Hannu Paavolan lisensiaattityön aiheena. Kirkkohistorian puolella Mikko Malkavaara tutki lisensiaattityössään luterilaista yhteysliikettä ja Itä-Euroopan luterilaisia vähemmistökirkkoja kylmän sodan alkuvaiheissa.

Ekumenian teemat ovat esillä myös graduissa. Kirkkohistorian graduaiheissa käsiteltiin viime lukuvuonna Venäjän ortodoksisen kirkon asemaa Neuvostoliitossa, Euroopan kirkkojen konferenssin ETYK-linjoja ja naisen asemaa Suomen Pelastusarmeijassa. Itä-Euroopan tutkimus jatkuu tänä lukuvuonna Eino Murtorinteen seminaarissa "Baltian, Inkerin ja Venäjän kirkot uusimpana aikana". Seminaarissa avustava Mikko Ketola tekee omaa jatkotutkimustaan Itä-Euroopan kirkkoista ja julkaisi mm. viimeisimmässä Ortodoksia-aikakauskirjassa katsauksen Länsi-Ukrainan uniaattikysymykseen.

Systemaattisen teologian laitoksellakin monen opiskelijan graduaihe liittyy ekumenian kysymyksiin. Dogmatiikan luomisen teologiaa käsittelevässä seminaarissa tutkitaan mm. Faith and Order -liikkeen keskustelua luomisesta ja lunastuksesta 1960-luvulla. Teologisen etiikan seminaarin aiheena on journalismin ja ta-

louselämän etiikka, ja tutkimuskohteena on mm. KMN:n talouspoliittiset kannanotot. Ekumeniikan seminaarissa jumalanpalveluksen teologiasta tutkitaan mm. Lima-liturgian ehtoollisteologiaa. Myös KMN:n lähetysteologiasta on tekeillä tutkielmia ekumeniikan alalla.

Nämä oppinnäytetyöt kuvaavat hyvin, kuinka tukevasti ekumenia seisoo kahdella jalalla Helsingin teologisessa tiedekunnassa. Sekä kirkkohistorian että systemaattisen teologian opiskelijoilla on kiinnostusta ekumenian teemoihin, ja opetuksessakin niitä pidetään esillä. Niinpä tämän lukuvuoden luento-opetuksessa käsitellään mm. ekumeenista liikettä ensimmäisestä maailmansodasta Tukholman kokoukseen (Aila Lauha), KMN:n tutkimusohjelmaa "Faith and Science in an Unjust World" (David Jenkins), ajan-kohtaisia ekumeenisia kysymyksiä (Risto Cantell) ja kirkkojen talousetiikkaa (Risto Saarinen).

Ekumeenisen liikkeen piiristä nostettujen tutkimusaiheiden lisäksi systemaattisen teologian laitoksella tehdään perustutkimusta, joka luo taustaa ekumeenisen dialogin päivänkohtaisten kysymysten ymmärtämiseen. Esim. Eeva Martikaisen luennot ilmoituskäsityksestä ja Tuomo Mannermanin luennot kolminaisuusopista liittyvät välillisesti sekä kahdenvälisen oppikeskustelujen että monenvälisen Faith and Order -työskentelyn keskeisiin ongelma-alueisiin. Ekumeniikassa onkin jo pidempään työstyetty ekumeenisen teologian kivijalkaa tutkittaessa ekumeenista metodologiaa ja Lutherin teologian ekumeenista uudelleentulkintaa.

Luther-tutkimus onkin lisännyt kierroksiaan viime aikoina. Suomen Akatemian rahoittamasta tutkimusprojektista on valmistunut toistaiseksi kaksi väitöskirjaa (Risto Saarinen, "Gottes Wirken auf uns"

1988; Simo Peura, "Mehr als ein Mensch?" 1990), ja lähiaikoina on odotettavissa Antti Raunion väitöskirja kultaisten sääntöjen tulkinnasta Lutherin teologiassa. Projektin puitteissa laitoksella työskentelee nyt neljä tutkijaa, ja moni jatko-opiskelija tekee Luther-tutkimusta työn ohessa tai apurahatutkijana Saksassa.

Helsingin Luther-projekti on herättänyt kiinnostusta myös ulkomailla, ja keskustelufoorumeiksi on järjestetty useita kansainvälisiä tutkijatapaamisia. Ensi keväällä pidetään Strassbourgin ekumeenisessa instituutissa laajapohjainen symposium, ja mukaan on tulossa amerikkalaisiakin tutkijoita. Eero Huovisen viime syksynä Lutherin kasteteologiasta ilmestynyt tutkimus "Fides infantium" antaa varmasti ajateltavaa paitsi Luther-tutkijoille, myös ekumeenisille oppi- ja keskusteluille, kun se ilmestyy saksaksi ensi vuonna. Elokuussa 1993 on St. Paulissa Minnesotassa suuri kansainvälinen Luther-tutkimuksen konferenssi, jossa helsinkiläinen Luther-tutkimus on vahvasti esillä.

Systemaattisen teologian laitoksella on ollut kansainvälisiä yhteyksiä myös ekumeenisen liikkeen ja sitä käsittelevän tutkimuksen suuntaan. KMN:n Faith and Order -komission työtä on seurattu tiiviisti, ja laitos mm. kustansi viime keväänä Tuire Valkeakarin kirkkomme tarkkailijaksi Faith and Order -pysyväiskommission kokoukseen Dubliniin ja Antti Saarelman pohjoismaiseen Faith and Order -seminaariin Sigtunaan. Tänä syksynä saadaan vieraita KMN:n Faith and Order -komission johdosta sekä Englannin kirkon ja Vatikaanin ykseysneuvostoista. Ekumeniikan oppituoli sitäpaitsi liittyi kansainväliseen ekumeniikan tutkimuksen järjestöön Societas Oecumenicaan elokuun lopussa Salamancassa.

Missiologisesti ja ekumeenisesti kiinnostavan uususkontotutkimuksen alalla on tehty yhteistyötä Kirkon lähetystöjen keskuksen kanssa Suomessa ja kansainvälisesti Aarhusissa toimivaan Dialog-centerin kanssa, jonka seminaareihin on säännöllisesti osallistunut laitoksen väkeä. Lisäksi on kiinnostusta kehittää yhteistyötä Joensuun yliopiston ortodoksinen laitoksen kanssa ortodoksinen teologian ja ekumeniikan tutkimuksen puitteissa.

Ekumeenisen liikkeen tutkimuksen apuvälineenä on systemaattisen teologian laitoksella toiminut 1960-luvulta asti ekumeniikan arkisto. Sinne on kerätty yli 20 vuoden aikana kirkkoliittojen julkaisuja sekä tutkimusta ja aikakauslehtiä ekumeniikan ja missiologian alalta. Arkiston kaikki aineisto on haettavissa atk-luetteloista, ja tietoliikenneyhteys KMN:n kirjaston tietopankkiin Geneven laajentaa tietohakua merkittävästi. Arkistoa pitkään hoitanut assistentti Simo Kiviranta jäi eläkkeelle viime vuodenvaihteessa, ja hänen seuraajansa Antti Raunio ottaa systemaattisen teologian assistentin viran vastaan ensi vuodenvaihteessa.

Arkiston kokoelmia täydennetään jatkuvasti erityisesti kirkkojenvälisten oppi- ja keskustelujen, ekumeenisen ekklesiologian, Faith and Order -tutkimuksen ja kirkkotiedon aloilla. Toisaalla tässä tiedotteessa esitelläänkin ekumeniikan arkiston kokoelmia lähemmin. Arkisto palvelee paitsi ekumeenisia aiheita työstäviä tutkijoita ja opiskelijoita, myös muita ekumeniasta kiinnostuneita. Se on avoinna valtion virka-aikaan systemaattisen teologian laitoksella osoitteessa Fabianinkatu 7, kolmannessa kerroksessa. Tervetuloa tutustumaan!

Ajankohtaisia julkaisuja ja esitelmää

Konferenz Europäischer Kirchen / Concilium Conferentiarum episcopaliū Europae. Fünfte Europäische Ökumenische Begegnung, 13-17.11.1991 Santiago de Compostela, Spanien:

Prof. Lothar Ullrich, Mission und Evangelisierung in Europa heute. Ekklesiologische Reflexion aus katholischer Sicht (14).

Archimandrit Iosif, Russische Orthodoxe Kirche, Die orthodoxe Sicht der Mission heute (12).

Johannes Kardinal Willebrands, Die Einheit Europas und die Verpflichtung zum Engagement in der Ökumene (15).

Johannes Cardenal Willebrands, The Jewish Contribution to European Civilization (3).

Prof. Hervé Legrand O.P., The Evangelization of Europe: A Decade of Studies at the Heart of the CCEE (21).

Dr. Atanasije (Jevtic), Bishop of Banat, The Christian Vision of Europe from the Orthodox Perspective (5).

Prof. Dr. Fairy von Lilienfeld, "Vision Europa" - mit getrennten Kirchen? (15)

Europäische Evangelische Versammlung "Christliche Verantwortung für Europa", Budapest 24-30.3.1992:

Prof. Bob Goudzwaard, Amsterdam, "Freiheit und Gerechtigkeit: Evangelische Verantwortung in Politik und Wirtschaft" (10).

Prof. Jakub Trojan, Prag; "Unsere Verantwortung in Politik und Wirtschaft" (11).

Prof. Hans Gammeltoft-Hansen, Fredericksberg, "Zeugnis und Dienst in einer säkularisierten Gesellschaft" (9).

Bischof Kálmán Csiha, Klausenburg/Rumänien, "Zeugnis und Dienst d.ev. Kirchen in einer säkularisierten Gesellschaft" (9).

Prof. Dorothea Wendebourg, Göttingen, "Die innerprotestantische Ökumene" (12).

Prof. Paolo Ricca, Rom, "Innerprotestantische Ökumene" (7).

Präses Peter Beier, Düsseldorf, "Der Landtag von Sichem", Bibelarbeit über Josua 24,1-28 (10).

Prof. Frances M. Young, Birmingham, "Das Priestertum aller Gläubigen" (7).

26th International Ecumenical Seminar: The Ecumenical Situation - New Opportunities - New problems", Strasbourg 1-10.7.1992 (summaries):

Prof. Dr. S. Mark Heim, USA, Faith and Order/Life and Work. Is the Ecumenical Movement One? (2)

Prof. Dr. Yacob Tesfai, The Irruption of the Third World and Its Impact on the Ecumenical Movement (2).

Prof. Dr. Harding Meyer, Die Ökumenische Dialoge. Situation - Probleme - Perspektiven (2).

TAJ:sta saatavia esitelmää koskien Euroopan ekumeenista tilannetta (sivumäärä sulussa)

The Lutheran World Federation / Departement for Theology and Studies / Abteilung für Theologie und Studien

List of Books - Bücherliste May 1992

LWB-Studien - Frieden und Bekenntnis, Die Lehre vom gerechten Krieg im Lutherischen Bekenntnis; Dezember 1991.

LWF Studies - The Liberation of Creation and the Myth of Unlimited Growth; July 1990.

LWB-Studien - Befreiung der Schöpfung und Wachstumswirtschaft; März 1989.

LWB-Studien - Die Kirche und das Konzept der gemeinsamen Sicherheit. Okt. 1988.

LWF Studies - Peace and Justice - Toward an Ecumenical Peace ethic. March 1990.

LWF Studies - The Church and Civil Religion in Nordic Countries of Europe. April 1984.

LWF Studies - Base Communities and the People's Movement. Nov. 1989.

LWB-Studien - Basisgemeinden und Volksbewegung. März 1989.

LWF Studies - Christian Ethics, Property and Poverty 1985.

LWF Studies - The Debate on Status Confessionis. Studies in Christian Political Theology 1983.

LWF Studies - Becoming Friends in Christ 1983.

LWF Studies - The Significance of Judaism for the Life and Mission of the Church. August 1982.

LWB-Studien - Das lutherische Verständnis vom Amt 1983.

LWF Studies - Women in the Ministries of the Church; report from a workshop 1983.

LWF Studies - Open our Eyes; Report from Pre-Assembly consultation for Women 1989.

LWB-Studien - Öffne unsere Augen 1989.

FLM Estudios - Abre Los Ojos 1989.

Bibliography on Feminist Theology 1980 - 1986.

Women and the economy - Making Connections: Economics and Women's Lives (DMD) 1991.

Our Advent - African women's experiences in the Lutheran tradition. Proceedings of the African Lutheran Women Theologians' meeting, Addis Ababa, Ethiopia (DMD) 1990.

Asian women's theological experiences - Proceedings of the Asian Lutheran Women Theologians' meeting, Malacca, Malaysia (DMD) 1990.

Das Amt aller getauften Gläubigen, Hinweise und Quellen für das Studienprojekt zur Frage des kirchlichen Amtes 1981.

Verfassungen und Ordnungen Lutherischer Kirchen. Berichte über die internationalen Konsultationen in Järvenpää (1970) und Baastad (1977) 1980.

Encounter of Religions in African Cultures, DTS, Geneva, 1991.

Encounters with Luther in India, ed. J. Paul Rajashekar (Madras: Gurukul Lutheran Theol. College and Research Institute) forthcoming.

New Religious Movements and the Churches, 1986. Ed. by A.R. Brockway and J.P. Rajashekar. WCC Publications.

Frieden und Gerechtigkeit; Auf dem Weg zu einer ökumenischen Friedensethik, Hrsg. Götz Planer-Friedrich, Chr. Kaiser Verlag, München ISBN 3-459-01802-X.

Zur Sache, Heft 22: " ...erkämpft das Menschenrecht". Hrsg. Eckehart Lorenz, 1981, Luth. Verlagshaus, Hbg.

To speak or not to speak. 1984.

Theology in Dialogue, Theology in the Context of Religious and Cultural Plurality in Asia. Ed. by J. Paul Rajashekar and Satoru Kishii, 1987. ISBN 2-88190-00308.

Christianity and the New China, Ecclesia Publication, 533 Hermosa Street, South Pasadena CA, 91030, USA. ISBN 0-87808-726-5, 1974.

Jorgen Lissner - The Politics of Altruism 1977.

David Millwood - The Good Samaritans; The Politics of Altruism in Voluntary Aid Agencies 1977.

Namibia 75 - hope, fear, ambiguity; ed. by Jorgen Lissner 1976.

Directory of Theological Institutions in Africa 1984.

Theological Education in Today's Africa; Makumira, Tanzania, July 1969.

Theological Education in Today's Asia; Manila, Philippines, 1976.

Theological Education within the Whole People of God, Bossey 1975.

Rethinking Luther's Theology in the Contexts of the Third World Sao Leopoldo, Brazil 1988, Ed. Nelson Kirst. ISBN 3-906706-02-8.

Estudos teológicos - Releitura da Teologia de Lutero em contextos do Terceiro Mundo, Sao Leopoldo, Brazil 1988, Ed. Nelson Kirst.

Child Development and Educational Planning - Anza A. Lema, 1981.

On Doing Social Science Research - Anza A. Lema, 1979.

On Doing Social Science Research - Anza A. Lema, 1981.

Pedagogical and Theological Presuppositions of Education - Anza A. Lema 1977.

The Identity of the Church and its Service to the Whole Human Being.
- Volume 1.
- Volume 2 (Summary- Analysis-Interpretation).

Lutheran Church - Salt or Mirror of Society? U. Duchrow, Ed. 1977.

Theologische Perspektiven der Menschenrechte 1977.

Proclamation and Human Development; Nairobi, Kenia 1974.

Verkündigung und Menschliche Entwicklung; Nairobi, Kenia 1974.

LWB-Dokumentation Nr. 27, Juli 1990; Land ist Leben: Für eine gerechte Landverteilung.

LWF Documentation No. 27, March 1990; Land is Life: Towards a Just Sharing of Land.

LWB-Dokumentation Nr. 25 Nov. 1988. Seelsorgerliche Arbeit in bezug auf Aids.

LWF Documentation No. 20 1986. The Church and Civil Religion in Asia.

LWF Report - Religious Pluralism and Lutheran Theology, No. 23/24 January 1988; reprinted 1991.

Please let us know whether you are interested in any of the above publications and/or whether you want us to put your name on our mailing list for future publications.

P.O BOX 2100 - Route de Ferney 150 - 1211 Geneva 2 Switzerland

Name: _____

Address: _____

Minne mennä

Suomen ekumeenisen neuvoston opillisten kysymysten jaoston ja Kristillisen opinto-keskuksen järjestämä seminaari

MITÄ BEMIN JÄLKEEN?

Perjantaina 23.10.1992 Satamak. 11, Helsinki (juhlasali 7. krs)

Seminaarin taustamateriaalina on BEM-prosessin raporttikirja "Baptism, Eucharist & Ministry 1982 - 1990. Report on the Process and Responses". Faith and Order Paper No. 149, Geneva, 1990.

Seminaariin kutsutaan kaikki SEN:ssä edustetut kirkot ja yhteisöt, mutta se on myös avoin kaikille kiinnostuneille.

Ilmoittautuminen syyskuun puoliväliin mennessä SEN:n toimistoon. Ilmoittautumismaksu 100 mk (sisältää yllämainitun raporttikirjan).

Ohjelma:

9.30 Avaus: BEM-prosessin vaiheet, teol.tri Juha Pihkala

9.45 Kirkkojen vastausten tarkastelua

1. Kaste	teol.tri Samuel Salmi
2. Ehtoollinen	teol.lis. Pirjo Työrinoja
3. Virka	teol.tri Jan Aarts

12.00 Lounas

13.00 Kirkkojen ja yhteisöjen lyhyet arviot siitä, mitä BEM-prosessissa on tapahtunut: ortodoksit, katoliset, metodistit, vapaakirkko, baptistit, helluntalaiset, adventistit

14.30 Kahvi

14.45 BEM-raportin tulevaisuuden haasteet

1. Raamattu ja traditio	teol.lis. Simo Kiviranta
2. Sakramentaalisuus	teol.kand. Arto Antturi
3. Ekklesiologia	kirkkoherra Veikko Purmonen
- Keskustelu

17.30 Päätös

Seminaarin materiaali julkaistaan vuoden 1993 ensimmäisessä numerossa.

Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran symposium 10. - 11.11.1992 aiheena:

TEOLOGIA JA EKUMENIA

Paikka Helsingin yliopiston pieni juhlasali, Fabianink. 33, 00100 Helsinki.

Tiistaina 10.11.1992

- 10.15 Symposiumin avaus, seuran esimies Eeva Martikainen
10.30 Aila Lauha: Ekumeenisen ajattelun kehkeytyminen Suomessa 1889 - 1925
11.00 Jaakko Ripatti: Suomen kirkon ekumeeniset suhteet 1940- ja 1960-luvuilla
Keskustelu
12.15 Lounastauko
13.15 Risto Cantell: Teologian rooli Suomen kirkon käymissä bilateraalisisissa keskusteluissa 1970 ja 1980-luvuilla
13.45 Lorenz Grönvik: LML:n ykseysmallin kehittyminen
Keskustelu
15.15 Juha Pihkala: Kirkkojen väliset multilateraaliset keskustelut (Faith and Order)
15.45 Pirjo Työrinoja: Luterilaisen maailmanliiton käymät keskustelut
Keskustelu
17.00 Ensimmäisen päivän päätös

Keskiviikko 11.11.1992

- 9.15 Samuel Salmi: Kasteen partisipaation ekumeeninen relevanssi
9.45 Jouko M.V. Heikkinen: Ehtoollisen kommunioajatus kirkkoja ja niiden elämää yhdistävänä tekijänä
Keskustelu
11.00 Matti Kotiranta: Liturginen perintö kirkkoja yhdistävänä tekijänä
11.30 Matti Mikkola: Rukouksen teologian ekumeeninen merkitys
Keskustelu
12.15 Lounastauko
13.15 Juhani Forsberg: Ekumenia ja uskonnot tänään
13.45 Maija Arvola: Kirkon sosiaaliset ulottuvuudet ja tunnustuksellisuus
Keskustelu
15.15 Olli Kivinen: Poliittika ja uskonnot Euroopan murroksessa
15.45 Teuvo Laitila: Ortodoksisuuden muuttuva asema Euroopassa
Keskustelu
17.00 Symposiumin päätös

Ekumeenisia vierailuluentoja Helsingin yliopistossa

Helsingin yliopiston systemaattisen teologian laitos saa tänä syksynä ekumeenisia vieraita, joita kuulemaan kutsutaan kaikkia ekumeenisesta liikkeestä kiinnostuneita.

Maanantaina 12.10. laitoksella vierailee KMN:n Faith and Order -komission puheenjohtaja, tri Mary Tanner. Vierailu liittyy Englannin kirkon sekä pohjoismaiden ja Baltian luterilaisten kirkkojen oppikeskusteluihin, joihin Tanner osallistuu Englannin kirkon ykseysneuvoston pääsihteerinä. Systemaattisen teologian laitoksella hän luennoi 1993 järjestettävistä 5. Faith and Order -maailmankonferenssista. Myös Günther Gassmann KMN:n Faith and Order -sihteeristön johtaja vierailee tällöin laitoksella.

Luennon jälkeen on mahdollisuus keskustella myös muista ekumeenisen teo-

logian ajankohtaisista kysymyksistä, kuten paikallisekumenian haasteista ja kahdenvälisistä oppikeskusteluista. Luento alkaa systemaattisen teologian laitoksella (Fabianinkatu 7) klo 18. Sitä ennen tarjotaan kahvia seminaarihuoneessa 3 (3. krs) klo 17.30 alkaen. Lisätietoja saa Antti Saarelmalta.

Tiistaina 20.10. vieraaksi saadaan isä Heinz-Albert Raem Kristittyjen ykseyden edistämisen paavillisesta neuvostosta, Vatikaanin "ykseysneuvostosta". Raem vastaa neuvoston sihteeristössä roomalaiskatolisen kirkon ja luterilaisten kirkkojen suhteista. Systemaattisen teologian laitoksella hän luennoi työhönsä liittyvistä kysymyksistä klo 14 alkaen seminaarihuoneessa 4 (4. krs). Lisätietoja saa Simo Peuralta (p. 191 3029).

Ekumeniikan arkistossa avoimien ovien päivä

Ekumeniikan arkisto Helsingin yliopiston systemaattisen teologian laitoksella kutsuu ekumeenisen teologian ystäviä tutustumaan kokoelmiinsa. Ovet ovat avoinna tiistaina 8.12. klo 12 alkaen sekä arkistossa että seminaarihuoneessa 3 (3. krs), jossa tarjotaan kahvia.

Arkistossa esitellään silloin kirjallisuus-kokoelmaa, aikakauslehtivalikoimaa, ekumeenisten asiakirjojen arkistoa ja arkiston atk-luetteloita. Myös tietoliikenneyhteys KMN:n kirjastoon Geneveen on avoinna, ja vierailu on mahdollisuus kokeilla tietohakua maailman

laajimmasta ekumeenisen kirjallisuuden kokoelmasta.

Avoimien ovien päivään liittyy seminaari, joka pidetään seminaarihuoneessa 4 (4. krs) klo 14 - 16. TL Simo Kiviranta pitää esitelmän "Kohti kirkon ykseyttä? Ekumeniikan tehtävä ekumeniassa." Avoimien ovien päivään ja seminaaritalaisuuteen ovat kaikki ekumeenisesta liikkeestä kiinnostuneet sydämellisesti tervetulleita. Laitoksen ka-tuosoite on Fabianinkatu 7, arkisto sijaitsee 3. kerroksessa.

Ekumeenisia koulutusmahdollisuuksia 1

Irish School of Ecumenics - mahdollisuus meillekin!

TAJ:n uusi tiedote esittelee tässä ensimmäisessä numerossa ja jatkossakin mahdollisuuksia hankkia kansainvälistä kokemusta ja ekumeenista koulutusta ulkomailla. Tällä palstalla kerrotaan ekumeenisista koulutuslaitoksista, kirkkojen välisistä koulutusohjelmista ja ekumeniikkaan erikoistuneista tutkimuslaitoksista. Ensimmäisenä on esitellyn vuorossa irlantilainen Irish School of Ecumenics. Myöhemmin tutustutaan mm. Bosseyn ekumeeniseen instituuttiin, Aarhusin Dialog-centeriin ja Gettysburgin luterilaiseen seminaariin. Kirkkomme edustajia on opiskellut monissa näistä laitoksista, joten luvassa on ensi käden tietoa.

Irish School of Ecumenics (ISE) sen sijaan on kirkossamme vähemmän tunnettu koulutusmahdollisuus. Se on Dublinissa, Irlannissa, vuodesta 1970 asti

toiminut "kansainvälinen akateeminen laitos" joka luonnehtii itseään "kristilliseksi inspiraatiolaitoksen ja eettöksi, tunnustustenväliseksi rakenteeltaan ja henkilöstöltään". Laitoksen nimeen sisältyvä "ekumeniikka" ymmärretään Belfastissa laajemmin kuin esimerkiksi Helsingissä, ISE:n opetusohjelmassa on nimittäin kaksi linjaa, ekumeenisen teologian ja rauhanopintojen linja.

Kummallakin opintolinjalla voi suorittaa akateemisia oppiarvoja, jotka myöntää virallisesti Dublinin Trinity College. Master of Philosophy -tutkintoon vaaditaan yhden vuoden opiskelu ISE:ssä, neljä lyhyempää kirjoitusta ja pidempi, syventävä tutkielma. Diploma-arvosana edellyttää yhdeksän (Diploma in Ecumenics) tai kahdeksan (Diploma in Peace Studies) kuukauden opiskelua, eikä siihen kuulu laajempaa tutkielmaa.

Kaikkiin kursseihin kuuluu myös käytännön jakso "kenttätöyssä" paikallisissa kirkkoissa.

Näiden varsinaisten tutkintokurssien lisäksi ISE ottaa huomioon myös työelämässä jo olevat aikuisopiskelijat. Heillä on mahdollisuus suorittaa yhden lukukauden sapattivapaan aikana Certificate-ohjelma sekä ekumeenisen teologian että rauhanopintojen linjalla.

Teologisen linjan (Ecumenical Studies) painotukset ovat varsin vankkaa systemaattista teologiaa. Teologisissa opinnoissa voi erikoistua kolmeen aihepiiriin: kirkkojenväliseen dialogiin, uskontojenväliseen dialogiin ja sosiaalietiikkaan (Justice & Peace). Teologisella linjalla on laadittu parinkymmenen toimintavuoden aikana yli 120 tutkielmaa aiheista, jotka muistuttavat suomalaisia graduaiheita.

Tutkimuskohteina ovat olleet mm. Faith and Order -teologia, moderni saksalainen dogmatiikka, vapautuksen teologiat, Vatikanin II kirkolliskokouksen tulokset ja jopa Lutherin teologia ("The Search for the 'Real' Luther, An ecumenical dialogue with Luther and Luther scholars").

Rauhanopintojen linja (Peace Studies) on yhteiskuntatieteellinen koulutusohjelma. Se pyrkii käsittelemään konfliktienratkaisun ja kehitystutkimuksen kysymyksiä poikkitieteellisesti tavoitteenaan yhdistää rauhantutkimuksen poliittisiin ja taloudellisiin näkökulmiin myös eettinen ja filosofinen ulottuvuus. Rauhantutkimus käynnistyi ISE:ssä jo 1970-luvulla ihmisoikeusteemalla, ja

1980-luvulla tutkittiin puolueettomuuspolitiikka.

Erityinen rauhanopintojen linja käynnistettiin vasta 1988, mutta se on tuottanut jo 25 Master in Philosophy -opinnytettä, joiden aiheet liittyvät yleensä kansainvälisiin konflikteihin kuten Lähi-Idän kriisiin, rauhanturvatoimintaan, Pohjois-Irlannin kysymykseen. Eräs ruotsalainen opiskelija teki viime vuonna tutkielmansa Ruotsin EY-politiikasta.

ISE:n vakinainen opettajakunta on pienempi kuin opetusohjelman monipuolisuus antaisi odottaa. Laitoksen johtajan, presbyteeripastori Alan Falconerin lisäksi talossa on seitsemän opettajaa. Heidän joukossaan on kaksi kansainvälisesti koulutettua tohtoria: australialainen John D'Arcy May ja irlantilainen jesuiitta Michael Hurley, kumpikin katolilaisia.

ISE:n pääsyvaatimukset on kytketty brittiläiseen tutkintojärjestelmään. Ekumeenisen teologian linjalle vaaditaan nimittäin "1. tai 2. luokan honours-tutkinto" teologiassa ja kolmen vuoden teologiset lisäopinnot. Koska brittiläinen Bachelor-tutkinto suoritetaan 2 - 3 vuodessa, suomalainen TK-tutkinto täyttäneen pääsyvaatimukset. Rauhanopintojen ohjelmaan riittää pelkkä honours-arvosana, kolmen vuoden lisäopintoja ei vaadita.

ISE:n toimintaa voi seurata laitoksen tiedotuslehdessä "Unity", joka tulee Suomessa ainakin ekumeniikan arkistoon Helsinkiin. "Unity" välittää uutisia ISE:stä toimintakuulumisia ja henkilö-

uutisia. Sen lisäksi se myös kommentoi kirkkojenvälisiä oppikeskusteluja, Irlannin kirkkojen tapahtumia ja kansainvälisen ekumeenisen liikkeen uutisia. Ekumeniikan arkistossa on myös yksityiskohtaisempaa tietoa ISE:n julkaisuista, opinnäytetöistä ja opetusohjelmasta.

Opintovuosi ISE:ssä voi olla monelle suomalaisellekin mielenkiintoinen vaihtoehto varsinkin, jos tuntee kiinnostusta ekumeenisten opintojen lisäksi myös Irlannin poliittiseen ja kirkolliseen todellisuuteen. Kynnyskysymys on, kuten yleensäkin, raha. Opintojen rahoittamiseen ISE suosittelee KMN:n ja LML:n apurahoja, ja niitä voikin aivan perustellusti hakea tällaiseen koulutukseen. Ennen apurahahakemuksen jättämistä on syytä selvittää pääsyvaatimukset ISE:n kanssa, koska ISE:n "Admissions Secretary" saattaa alkuun ihmetellä suomalaista tutkintojärjestelmää.

RESEPTIO ??????????????????????

- reseptio on vastaanottamisprosessi
- se on kirkollisen ja teologisen tiedonkulun yksi väline
- ruohonjuuritason etsimistä
- palautteen saamista ja antamista
- vastaanottamista
- virallista tai epävirallista hyväksyntää
- teologisten tekijöiden ja dialogien vaikutusta
- siinä on eri tasoja, kirkollinen, seurakunnallinen, yksilöllinen
- vaikuttavia tekijöitä ovat myös ei-teologiset tekijät
- prosessi voi johtaa tuloksiin, vuorovaikutukseen
- prosessi voi johtaa kaiken loppumiseen
- kysymys on liikkeestä, joka etsii muotoaan
- reseptio on myös kirkon ulkomaanasian keskuksen teologisten asiain-
jaoston ja ekumeniikan arkiston yhteisiä kysymyksiä ja tiedotusta
- tämä lehti haluaa löytää kohderyhmäkseen teologisista kysymyksistä
kiinnostuneet henkilöt, jotka haluavat tietää enemmän, mitä kirkolli-
sella ja ekumeenisella saralla keskustellaan

TILAUSLOMAKE:

HUOM! RESEPTIO POSTITETAAN JATKOSSA VAIN TÄMÄN LOMAK-
KEEN PALAUTTANEILLE!

HALUAN, ETTÄ MINULLE POSTITETAAN RESEPTIO-
TIEDOTUSLEHTI:

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITETAAN OSOITTEELLA: KIRKON ULKO-
MAANASIAIN KESKUS/TAJ, PL 185, 00161 HELSINKI